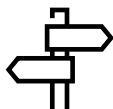

MILJØVERN

Viktig informasjon for militær aktivitet

Innholdsfortegnelse

- 4** Gjennomføring og ansvar
- 5** Rapportering av hendelser og skader
- 6** Instruks for utslippshåndtering
- 7** Restriksjoner
- 8** Minimumsavstander
- 9** Bruk av øvelseskart
- 10** Tolkning av kartsymbol
- 12** Innmark
- 14** Skog og utmark
- 15** Reinsdyr, elg og andre dyr
- 16** Drivstoffhåndtering, jord og snø
- 18** Avfallshåndtering
- 19** Dyre- og plantesykdommer og fremmede arter
- 20** Forholdet til de lokale

Hvorfor har vi denne folderen?

Denne folderen gir veiledning og retningslinjer om miljøvern og skadeforebyggende tiltak til alle deltakere og avdelinger som deltar på øvelser.

Referanser

Folderen bygger på:

- Norske lover og regler
- Direktiver som regulerer øvelsesaktivitet i Norge
- Miljøvernvedlegg til planer og ordrer (Environmental Protection Instructions)
- NATOs miljøvernavtaler

Bakgrunn

Forsvaret kan øve og trene i egne øvingsområder og på sivile områder med grunneiers tillatelse eller i områder som er rekvirert med rekvisisjonsloven. Tillatelser til å bruke områder for militær aktivitet gir ikke immunitet fra andre norske lover.

Av: Forsvarets operative hovedkvarter, major Bø.
Design: FKOM – jan. 2024 (FKOM 1918) N Mossblad.
Foto: Forsvaret.

Gjennomføring

Miljøvern går foran øvingsmessige behov. Skulle det oppstå en konflikt mellom norske standarder og NATO/deltakende lands standarder, skal den strengeste loven og forskriften gjelde. Den avgjørende myndigheten innen miljøvern er Norge. Alle norske reguleringer og NATOs retningslinjer og doktriner vil gjelde. Hvis norsk lov ikke følges, vil det føre til en lovmessig og en økonomisk konsekvens for den som bryter loven.

Hvem har ansvar?

Ved gjennomføring av militære aktiviteter og operasjoner, har både NATO og de deltagende nasjonene et felles ansvar for å beskytte miljøet. Hver nasjon har det endelige ansvaret for handlingene til egne styrker. De deltagende hovedkvarterene (på ulike nivå) har ansvaret for å koordinere og å utføre de nødvendige miljømessige tiltakene innenfor sine egne kommandoer.

Sjefens ansvar

Sjefer på de ulike nivåene har ansvar for miljøvern og de må forsikre seg om at staben tar miljøproblemer og -utfordringer i betraktning i forbindelse med planleggingen av operasjoner. Sjefen må forsikre seg om at egen avdeling opptre i henhold til lover, forskrifter, direktiv og bestemmelser. Sjefen må sørge for at egen avdeling har tilstrekkelig kompetanse og trening innen miljøvern.

Rapportering av hendelser og skader/INCSPOTREP

Alle miljøhendelser og skader skal rapporteres med bruk av INCSPOTREP (INCIDENT SPOT REPORT) tjenestevei, og til miljøvernonniser eller miljøverngruppen så snart som mulig.

Rapporter må minimum inneholde følgende informasjon:

- Til (hvem sendes rapporten til?):
- Fra (hvem skriver rapporten?):
- Tittel (tittel på rapporten):
- DTG (dato og klokkeslett):

- A – Hensikt med rapport/hvilken type hendelse
- B – Tid for hendelse
- C – Sted for hendelse
- D – POC relatert til hendelse og ansvarlig sjef

Instruks for utslippshåndtering

Større drivstoffutslipp og utslipp nær drikkevannskilder skal varsles umiddelbart til brannvesenet.

Restriksjoner

Out of Bound (OOB), også kalt forbudte områder, er stengt for alle militære operasjoner og militært personell i forbindelse med øvelsen. Øvingskartet gir detaljert informasjon om lokasjoner for de ulike forbudte områdene.

Norske miljøvernoffiserer kan hjelpe til å peke ut områdene i forbindelse med rekognoseringer, planlegging og under selve øvelsen. Miljøvernoffiserer og stridsdommere/liasonoffiserer har myndighet til å stoppe aktiviteten hvis avdelingen er på vei inn i et forbudt område.

Oversikt over forbudte områder

- Naturresevat/nasjonalparker/naturvernområder
- Andre vernede områder, eks. fuglefjell/trekk- og hekkeområder i hekketid
- Kulturminner. I Nord-Norge må man ha ekstra oppmerksomhet og forsiktighet i områder med samiske og kvenske kulturminner.
- Skoler/skolegårder/barnehager
- Idrettsanlegg og idrettsplasser
- Tele- og kraftinstallasjoner
- Plantefelt

Hvis en avdeling oppdager forurensing som er forårsaket av andre, vil de samme prosedyrene gjelde.

Minimumsavstander

Militært personell skal overholde gitte minimumsavstander til f.eks. drikkevann, gårder, hus og hytter. Dette gjelder også til garasjer, lager, utedo osv., og uavhengig om de blir brukt eller ikke, tilstand og plassering.

Hvis noe ønskes brukt, skal eier gi tillatelse for bruk eller leie. Dersom en avdeling vurderer lån/leie, bør en slik avtale være skriftlig og forankres hos øvingsledelsen på forhånd.

Brudd på dette forholdet blir ansett som en sivil politisak og dekkes ikke av skadebudsjett eller tilsvarende.

Avstandene under er minimumsavstander.

Aktivitet nærmere enn de under er forbudt:

Drikkevannskilder (inntak/basseng)	200 m
Sykehus/helseinstitusjoner	200 m
Flyktningmottak	200 m
Kirker/kirkegårder/gravsteder	200 m
Støysensitivt husdyrhold	200 m
Reinsdyrgjerde i bruk/reinslakteplasser	200 m
Havbruk: fisk og skalldyr	200 m
Kulturminner	50 m
Hus og hytter	50 m

Bruk av øvelseskart / M711E

Øvelseskartene inneholder seks kartsymboler som representerer restriksjoner:

- **Tegnforklaringen** til kartsymbolene med restriksjoner er plassert nederst på kartet.
- **Den vanlige tegnforklaringen** er trykket på baksiden av kartet.
- **Kartene vil ikke vise det fullstendige bildet**, så ekstra informasjon er nødvendig. Kontakt miljøvernoffiseren hvis du trenger flere detaljer.

Tolkning av kartsymbol

Kartsymbol				
Beskrivelse	Forbudt område All militær aktivitet er forbudt	Sensitivt område Tunge kjøretøy og drivstoffdistribusjon forbudt	Støysensitivt objekt All militær aktivitet forbudt	Forb... All militær aktivitet forbudt og t...
Fotstyrke			(+ 200 m avstand)	
Terrengkjøretøy på snø		Hvis forholdene tillater det (Ikke skispor)	(+ 200 m avstand)	
Kjøretøy på vei	(Med mindre annet er angitt)		(Ta i betraktning støyeffekter)	
Bivuakk, stillinger		Hvis forholdene tillater det	(+ 200 m avstand)	
Bruk av løseammunisjon		Hvis forholdene tillater det	(+ 200 m avstand)	
Luftaktivitet		Hvis forholdene tillater det	(+ 1000 ft avstand)	(Inge...
Sjøaktivitet				

Det vil aldri være mulig å danne seg et 100% korrekt bilde av terrenget ut i fra et kart. Det er derfor viktig å presisere at det er den enkeltes ansvar at nødvendige miljøhensyn blir tatt.

	 Forbudt objekt All militær aktivitet forbudt på objekt og tilhørende omgivelser	 Forbudt objekt akvakultur All militær aktivitet forbudt på objekt og tilhørende omgivelser	 Forbudt objekt kulturminne All militær aktivitet forbudt på objekt og tilhørende omgivelser
m d)			(+ 50 m avstand)
m d)			(+ 50 m avstand)
ktning (kter)			
m d)		(+ 200 m avstand)	(+ 50 m avstand)
m d)			(+ 50 m avstand)
0 ft d)	(Ingen landing)	(+ 1000 ft avstand)	(+ 1000 ft avstand)
		(+ 200 m avstand)	

Innmark

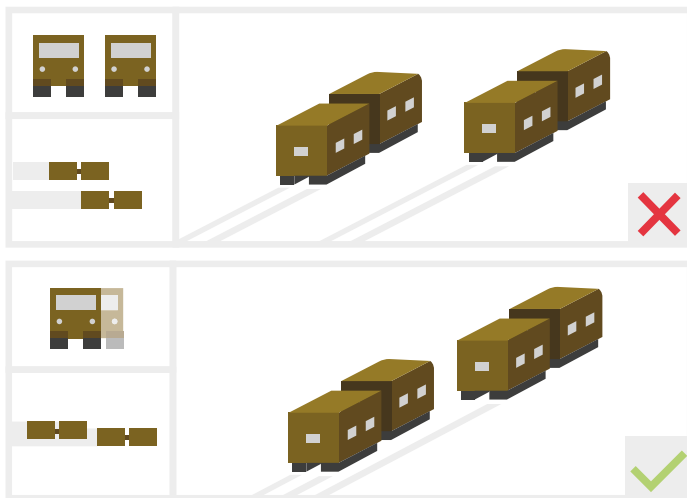
I utgangspunktet er all innmark (også snødekt) forbudt område for militær aktivitet grunnet kostnad og konsekvens ved skade.

Bruk av innmark kan først tillates med godkjenning fra grunneier. Dette gjelder også brakkmark eller jorder som skal pløyes til våren. Skader på innmark kan ta mange år å utbedre.

Alle skader og økonomiske tap skal kompenseres.

Beltevogn formasjon

- Kjør varsomt ved kryssing av skispor
- Kjøring i åpent lende/terreng:

Skog

- Følg veier, kraftgater og naturlige traseer der det er mulig.
- Fjerning av enkelttrær (løvtrær) kan være aktuelt for å lette fremkommeligheten. Ved hogst av større antall trær skal grunneier først kontaktes.
- Stubber hogges nær bakken.
- Nedkjørte trær skal kvistes og stables ved vei.

Utmark

- Naturen i kystsonen, på fjellet og i våtmark er svært sårbare, utvis derfor ekstra forsiktighet ved all ferdsel i disse områdene.
- På fjellet; kjør der snølaget er tykt, unngå bare rabber.
- Forsikre deg om at tykkelsen av telen i bakken (frossen jord) er tilstrekkelig for å unngå unødvendige skader.
- Hvis nødvendig: Brøyting av privat eiendom krever brøyteskisse i samarbeid med grunneier.

Reinsdyr, elg og andre dyr

Både ville og tamme dyr kan ta skade av Forsvarets aktivitet.

- **Hold avstand**, kjør sakte og vis aktsomhet; ikke provoser dyr til å sette seg i bevegelse.
- **Gårder med dyr**, også bikuber, er sårbare for støy og vibrasjoner.
- **Jegere kan befinne seg** ute i skogen og på fjellet; respekter deres jakt og unngå å forstyrre dem. Jakt er forbudt i tjeneste.
- **Tamrein** er sensitive overfor støy og stor forsiktighet er påkrevet. Unngå å kjøre nær dyrene. I tillegg vil lavtflyging over flokker være en stor risiko og må unngås.
- **Villrein** er ekstra sensitive, og marsjretning skal endres dersom dyr eller ferske spor observeres.

Dersom stressede eller skadede dyr observeres, ta kontakt med miljøvernoffiser eller:

- **Tamme dyr:** Kontakt eier, grunneier eller veterinæroffiser.
- **Ville dyr:** Kontakt viltnevd eller politi.

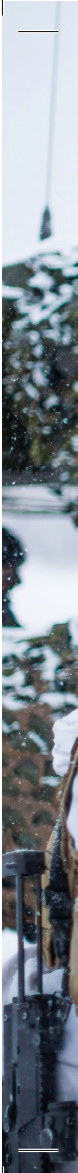
Drivstoffhåndtering

- **Bruk hellelut** på drivstoffkanner for å unngå søl.
- **Absorbentmatter** og/eller spilltrau skal anvendes ved fylling av drivstoff.
- **Bruk absorbenter** i henhold til bruksanvisningen.
- **Forurenset sand/snø/absorbenter** skal samles inn i søppelsekker. Koordiner eventuelt med miljøvernoffiseren eller miljøverngruppen om hvor det skal leveres.
- **Store utslipp av søl**, som avdelingen selv ikke kan håndtere, må rapporteres til brannvesen på telefon 110.

Jord og snø på offentlige veier

Jord, gjørme, snø og andre etterlatenskaper som ligger igjen på offentlige veier etter militære kjøretøy, kan føre til en betydelig fare for andre trafikanter. Dette kan resultere i alvorlige kollisjoner og ulykker. Av den grunn må alle deltakere på øvelsen ta ansvar for egen og andres sikkerhet ved å fjerne jord, snø og løse gjenstander som ligger igjen på veier.

9

g

,

e

e

Avfallshåndtering

Alt avfall skal sorteres og leveres nærmeste avfallspunkt, eventuelt medbringes til leir.

- Avhending av avfall i øvingsområdet er strengt forbudt.
- Det er ikke lov å benytte sivile containere.
- Ta med alt avfall til merkede containere på de felles innsamlingspunktene for avfall.
- Ikke la avfall ligge igjen i bivuakkområdet.
- Containere for menneskelig avfall er kun for menneskelig avfall (Human waste) i nedbrytbare poser.
- Avlever farlig og medisinsk avfall i merkede containere.
- Under større øvelser skal det finnes en avfallsplan som beskriver hvordan avfall skal sorteres og leveres.
- Tomhylser, markeringsmidler, kommunikasjonskabler, piggråd og løsamunisjon skal ikke ligge igjen i øvingsområdet.

Avfall som ligger igjen i øvingsområdet er brudd på forurensningsloven.

Dyre- og plantesykdommer og fremmede arter

Militær aktivitet kan forårsake:

- Spredning av overførbare dyre-, fiske- og plantesykdommer.
- Spredning av fremmede arter.

- Ikke gå inn i bygninger med husdyr.
- Innmark kan være infisert med floghavre, potetcystenematode eller andre skadeorganismer. Disse åkrene må unngås for ikke å spre skaden videre.
- Hvis militært utstyr (materiell og kjøretøy) har vært i kontakt med et infisert vassdrag, må det desinfiseres før man kan komme i kontakt med et nytt vassdrag. Det er forbudt å ikke respektere restriksjonene om å unngå disse elvene.
- Parasitter som *Gyrodactylus Salaris* kan potensielt overleve i vann på kjøretøy opp mot 10 dager. *Gyrodactylus*-infiserte elver forekommer langs hele kysten av Norge. Disse elvene har en katastrofal innvirkning på atlantisk laks.
- Elven Glomma på Østlandet, sør for Elverum, er infisert med krepsepest.

Kontakt veterinærøffiser for nærmere informasjon.

Miljøvernoffiser og miljøverngruppen kan også skaffe informasjon.

Forholdet til de lokale

De lokale innbyggerne har en unik kunnskap om området som kan være svært viktig for å unngå skader. Grunneiere bør kontaktes før man bruker eiendommen deres. Grunneiere og andre lokale har en større toleranse i forhold til militær aktivitet hvis man etterspør deres kunnskaper og tar det med i vurderingen.

0047 400 38 526

Ring for klager, krav og skader

forsvaretskade@gmail.com

Send mail for klager, krav og skader

BRANNVESEN

110

POLITI

112

AMBULANSE

113